

Деякі питання правового регулювання адміністративно-правового статусу громадян України

*Турук Н. В., студентка групи Ю-13 юридичного факультету СумДУ
Науковий керівник - Шаніро В. С., асистент кафедри АГП ФЕБ СумДУ*

Преамбулою Конституції України визначається прагнення народу України розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну, правову державу. Досягнення передбачених цілей зумовлює актуальність питання чіткої регламентації в праві меж можливості діяльності суб'єктів правовідносин. На державу покладається завдання вказати на становище і межі людини та громадянина щодо інших індивідів, колективів та спільнот, або визначити правовий статус людини і громадянина. Взаємозв'язок держави та громадян знаходить свій прояв в формуванні адміністративно-правового статусу громадян України.

Зазначимо, що правовий статус (від лат. status – становище) – це встановлена нормами права сукупність прав, обов'язків і відповідальність його суб'єктів – громадян, організацій, установ тощо. Залежно від галузевої належності норм, що визначають правовий статус, розрізняють конституційно-правовий, адміністративно-правовий, цивільно-правовий, господарсько-правовий, кримінально-процесуальний та інші галузеві статуси [8, с. 148].

Годованець В. Ф. визначає, що загальний, конституційний статус – єдиний і однаковий для всіх громадян держави. Він не залежить від конкретних обставин, тобто є базовим, вихідним, а всі інші – похідними від нього, такими, що доповнюють його [3, с. 71].

На думку Тодики Ю. М., Журавського В. С. загальний правовий статус — це статус особи як громадянина держави, члена суспільства. Він визначається насамперед Конституцією держави і не залежить від різних поточних обставин, наприклад, сімейного стану, посади, здійснюваних функцій [7, с. 119].

Взаємозв'язок держави та громадян України знаходить свій прояв в становленні прав та обов'язків, які закріплюються в Конституції України, Законах України та інших законодавчих актах. Реалізуючи свої права та виконуючи обов'язки у сфері державного управління, громадяни України вступають в адміністративно-правові відносини. Саме місце, яке займають громадяни України в правовідносинах, що складаються в сфері адміністративного регулювання суспільних відносин, визначає адміністративно-правовий статус громадян України.

Громадяни України наділені загальним, або конституційним статусом. В той же час вони є суб'єктами різноманітних правових відносин, одними з яких є адміністративно-правові відносини.

Громадянин України як учасник адміністративних правовідносин є індивідуальним суб'єктом. Як визначають Ківалов С. В., Біла Л.Р., що до індивідуальних суб'єктів належать: громадяни України, іноземці, особи без громадянства, біженці [5, с. 33].

Звернемо увагу на те, що поняття адміністративно-правового статусу на законодавчому рівні не закріплено. В той же час існують визначення цього поняття, які сформулювали вчені-правознавці. І.П. Голосніченко, М.Ф. Стахурський та Н. І. Золаторьова під адміністративно-правовим статусом розуміють «частину їх загального правового статусу, визначеного Конституцією України, міжнародними договорами, а також Законом України «Про громадянство України» від 18 січня 2001 р. та іншими підзаконними актами [4, с. 24-25].

Отже, громадяни наділені за сумісністю і конституційним, і адміністративно-правовим статусом. Розглядати адміністративно-правовий статус громадян доцільніше при визначенні обсягу та характеру адміністративної правосуб'єктності, що включає адміністративну правоздатність та адміністративну дієздатність, адміністративну деліктоздатність.

Адміністративна правоздатність – це здатність мати суб'єктивні права та обов'язки, передбачені нормами адміністративного права. Виникнення адміністративної правоздатності особи можливе з моменту народження і припиняється з його смертю [6, с. 153].

Наступною складовою адміністративної правосуб'єктності є адміністративна дієздатність. Адміністративна правоздатність та адміністративна дієздатність – два елементи адміністративної правосуб'єктності, які взаємозалежні, при чому правоздатність є основою для дієздатності.

Адміністративна дієздатність громадян – здатність громадянина реалізовувати надані права і виконувати покладені на нього обов'язки [2, с. 28]. Важливо зазначити, що адміністративна дієздатність не однакова для окремих груп і категорій громадян, її зміст та обсяг залежать від низки

факторів, до яких насамперед належать: вік, стан здоров'я, належність до певних соціальних груп [6, с. 156].

Здійснюючи свої права та обов'язки, громадяни вступають в адміністративно-правові відносини з органами державної влади. Проте не завжди реалізуючи свої права і обов'язки громадяни вчинюють дії законним шляхом. Здатність самостійно нести відповідальність за свої проступки – адміністративна деліктоздатність [5, с. 33].

Отже, адміністративно-правовий статус громадян можливо охарактеризувати тільки визначивши характер та обсяг правосуб'єктності. При визначенні обсягу адміністративно-правового статусу громадян не може бути привілеїв чи будь-яких обмежень за ознаками віку, кольору шкіри, політичних, релігійних чи інших переконань, майнового стану, статі чи іншими ознаками.

Залежно від ролі й місця громадянина в структурі суспільства визначають особливості його інтересів. Адміністративно-правовий статус громадян можна поділити на загальний, спеціальний та індивідуальний. Кожний громадянин має насамперед загальний статус, однаковий для всіх, і може бути одночасно носієм декількох правових статусів. Інколи спеціальний правовий статус доповнює загальний або ж впливає на нього, змінює чи обмежує. Спеціальний правовий статус свідчить про особливий правовий стан суб'єктів цієї групи відносин, характеризується властивим йому методом правового регулювання, оприлюднюється в нормах права. Д. Бахрах визначає такі статуси: членів адміністративних колективів; суб'єктів адміністративної опіки; жителів території з особливим адміністративно-правовим режимом; суб'єктів дозвільної системи [1, с. 40].

Не дивлячись до якого виду належить адміністративно-правовий статус основою кожного є певні права та обов'язки. Права громадян – визнана державою і закріплена адміністративно-правовою нормою можливість діяти в певних межах. Прийнято виділяти три групи прав громадян: соціально-економічні права і свободи, політичні права і свободи, особисті права і свободи.

Адміністративно-правові обов'язки громадян – встановлені державою й адресовані громадянам вимоги діяти в певних межах. За змістом адміністративно-правові обов'язки поділяються на два види: обов'язок здійснювати певні дії (отримувати паспорт, сплачувати штраф), обов'язок утримуватися від певних дій, що розцінюються як правопорушення (не порушувати громадський порядок) [2, с. 29-30].

В зв'язку з розвитком України одними з головних правових відносин являються відносини в сфері взаємозв'язку державних органів та громадян України. Сфера даних відносин регулюється нормами адміністративного законодавства, в яких передбачено визначення прав та обов'язків суб'єктів адміністративно-правових відносин. Вченими визначено як окремий вид правового статусу – адміністративно-правовий, що має певні особливості і характеризується обсягом елементів адміністративної правосуб'єктності. Сукупність прав та обов'язків громадян як суб'єктів адміністративно-правових відносин є основою для визначення адміністративно-правового статусу громадян України.

Література:

1. Бахрах Д. Н. Административное право: учеб. / Д. Н. Бахрах. – М., 1996. – 355 с.
2. Гладун З. С. Адміністративне право України: навч. посіб. для підготовки до іспиту / З. С. Гладун. – К.: Знання. – 2010. – 301 с.
3. Годованець В. Ф. Конституційне право України: Навч. посіб. / В. Ф. Годованець. – К.: МАУП. – 2005. – 360 с. – Бібліогр.: с. 347-355.
4. Голосніченко І. П. Адміністративне право України: основні поняття: навч. посіб. / І. П. Голосніченко, М. Ф. Стахурський, Н. І. Золотарьова; за заг. ред. І. П. Голосніченко. – К.: ГАН. – 2005. – 232 с.
5. Ківалов С. В., Біла Л. Р. Адміністративне право України: Навчально-методичний посібник. – 4-е вид., перероб. і доп. – Одеса: Фенікс, 2008. – 388 с.
6. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України: Підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко. — К.: Юрінком Інтер. - 2003. – 544 с.
7. Конституційне право України: Підручник для студентів вищих навчальних закладів/ За ред. академіка АПрН України, доктора юридичних наук, професора Ю. М. Тодики, доктора юридичних і політичних наук, професора В. С. Журавського. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. — 544 с.

8. Шляхтун П. П. Конституційне право України: Підручник / П. П. Шляхтун. – К.:»Освіта України»,КНТ,2008. – 592 с.

Міжнародно-правове забезпечення стабільності та безпеки суспільства: матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів та студ. юридичного фак-ту, м. Суми, 25 травня 2013 р. / Ред.кол.: А.М. Куліш, М.М. Бурбика, М.І. Логвиненко, В.М. Семенов, А.В. Баранова. — Суми: СумДУ, 2013. — С. 203-205.